

השפעת העיור על האריתולע ובית גידולו . תקציר מהרצאה בכנס הזואולוגי 2017
מיכאל בר-זיו וינון שרף בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב, תל אביב 08819

michaelbar@tauex.tau.ac.il

אורבאניזציה - עיור הינה תהליך של התפשטות העיר לשטחים טבעיים. בשל השימוש הנרחב של העיר במים, בקרקע ובצמחיה, תהליך זה גורם לשינויים רבים בסביבה. שינויים בבית הגידול במסגרת העיור עלולים להיות קטלניים למינים שונים של בעלי חיים, ולהביא להכחדה מקומית של חלקם. מצד שני, קיימים בעלי חיים המסוגלים להתמודד עם שינויים אלה, ויש אף כאלה המסתגלים היטב לסביבתם החדשה ומשגשגים בה. סביבה עירונית יכולה לספק לבעלי-חיים רבים מחסה, מים ומזון לאורך השנה. בעלי חיים, המסוגלים לנצל יתרונות אלה, ישגשגו.

התאוצה בתהליך העיור בעולם הביאה למחקרים על השפעת הערים על בעלי חיים, אולם עדיין קיים מחסור במחקרים הבודקים פרוקי-רגליים בסביבה עירונית. מחזור החיים הקצר של פרוקי-רגליים, הגמישות ההתפתחותית שלהם ויכולתם לנצל נישות אקולוגיות רבות, יוצרים מצב שבו חלק מפרוקי-רגליים מצליחים להתקיים היטב בנישות עירוניות. בעלי חיים אלה צפויים להיבדל מקרוביהם בסביבות טבעיות בתכונות שונות.

האריתולע, נושא המחקר, הינו זחל טורף קטן מסדרת הזבובאים, המתחפר בחול דק גרגיר וחופר בו משפכים-מלכודות, כדי לתפוס טרף הנופל למלכודת. האריתולע נמצא בשפע בסביבה עירונית, וניתן למצוא אותו בכל ערי הארץ מתחת לבניינים ובאיזורים מוצלים.

במסגרת המחקר, ערכנו השוואה בין שלושה בתי גידול של האריתולע: בית גידול עירוני, בית גידול חצי-עירוני ובית גידול טבעי, ומדדנו מה ההבדלים הביולוגיים והא-ביולוגיים בטמפרטורה, באיכות וסוג הקרקע, בצמחיה ובמגוון פרוקי הרגליים. לאחר מכן, בדקנו האם הבדלים אלה מתורגמים להבדלים בין זחלי האריתולע מבתי הגידול השונים.

שלושת בתי הגידול שונים ברוב ההיבטים שנבחנו. בית הגידול העירוני מוצלח יותר בעבור האריתולע כנראה בשל הימצאות קרקע זמינה לחפירת משפכים, חול דק גרגיר המועדף על האריתולע וכן חרקים, ביחוד נמלים, קטנים יותר, העשויים לשמש כטרף מוצלח. ב

התאם, זחלי האריתולע בעיר מרובים יותר, גדולים יותר וחופרים משפכים גדולים יותר בהשוואה לסביבה הטבעית. למרות זאת, לא מצאנו הבדלי התנהגות בין זחלי אריתולע מבתי גידול שונים. סיבה אפשרית לכך היא גמישות התנהגותית גבוהה או אולי התאמה של התנהגות האריתולע מלכתחילה לסביבה עירונית פרה-אדפטציה.